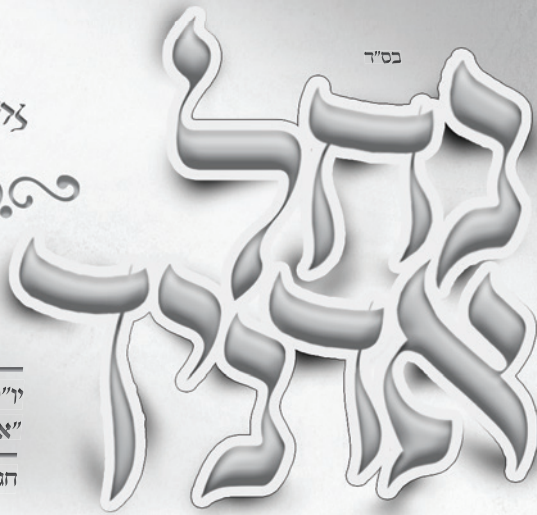

להגדלת נעים תורה וחסידות
מנדר היוצא מעוד

יו"ל ע"י התאחדות האברכים
"אדנים לתורה" דחסידי זוטשקא
הג הפסח תש"פ • גליון כ"ד

פלאות התורה מאוצרותיו של
הגה"ח ר' זרח רוזנטל שליט"א

חלוקי הנחל

"זילו ושמעו ספורה דשבחא דילי דקא משתעו בני וחדאן בפורקני" נוראות ונפלאות שגב קדושת ליל הסדר ותוקף קדושת סיפור יציאת מצרים

קדושת ליל הסדר

כאשר באים להכנס בשערי עניני קדושת ליל הסדר ומצותיו הנוראים צריך להקדים דבריו הק' של מרן החת"ס זי"ע שאין בכלל לעלות על הדעת ששייך בכח האנושי לעשות הסדר הק' כראוי בלי עזרתו ית"ש, והשפעתו בשפע קדושה שנוכל לעשות עבודת הקודש בזה הלילה. ועל כן היה החת"ס אומר 'כהא לחמא עניא' ש"כהא" בגמ' כ"ו, כמנין שם הוי"ה, שבוה מתחילים הסדר ברוב רחמי וחסדיו והשפעת רתמים גדולים שיהיה לנו כח ועוז לערוך הסדר באופן שנתנאה במצוות הלילה! ולשון החיד"א בעבודת הקודש שהלילה הזו מאירה כשמש בתוקף אורות עליונים!

ובתפארת שלמה (לשה"י) אומר שהמקום שאוכלים בו מצות הוא בבחינה של חצר אוהל מועד. וכן מובא בחת"ס שע"כ יכולים לומר 'כל דכפין וכו' וכל דצריך אע"פ שאין מקום ואין די בסעודה עבור כל דכפין ודצריך, אלא שממש בחינות ביהמ"ק הוי בכל בית. וכן מובא במהר"ל (בפירוש הגש"פ) שענין לבישת הקיטל הוי כמו הכ"ג בזמן העבודה ביוה"כ שהיתה בבגדי לנן [וכן היה נוהג להשיייע קול בהכותו כף - ונשמע קולו בבואו אל הקודש] ובדרך המלך מובא: איך שצריך לצייר שישב ממש בג"ע עם הבורא בכבודו ובעצמו. ובתוס' בברכות מ"ב ע"א - שנקרא תכא דרחמנא - שולחן המלך שאנו מסייבים בו. וכמובא בזה"ק (ח"ב ל"ו ע"ג) שבשונה מכל לילה שהקב"ה נכנס לג"ע - נכנס הקב"ה עם כל הצדיקים שבג"ע וכל משרתיו עליון להשתעשע עם בני"י. ומתאר שם איך שכך יושב לו יהודי בתוך מחנה גדול של מלאכים ואופנים וחיות הקודש לסעודה הוא מעין הסעודה של לעתיד לבוא, ומלאכי מעלה עומדים צפופים להקשיב מסיפור יצ"מ, ואבינו מלכנו מתענג ושמח לקבל את עבודת הקודש של בניו אהוביו. ובעבודת הקודש של היהודי שבקושי עוצר גופו מבלי לרקוד מהארץ לרקיע!!

ובסידור הרש"ש מובא שאין בכל השנה זמן שמחת השכינה כמו בליל הסדר! **ובפנים יפות** פ' בא שמאיר בליל הסדר אור שאין לו סוף ותכלית!!

ובשפ"א אי' שלכן נקרא ליל שימורים שכביכול בשמים שומרים ומצפים ללילה זה!! ובספר **כוחו דרשב"י** מובא שלכן אומרים החד גדיא בסוף הסדר שכיון שנמצאים מלאכים שם ורואים את גודל הנחת רוח שבנ"י עושים לבורא - ושלא יזיק עין הרע - אומרים לחש בחד גדיא!!

התיקונים הנוראים ע"י סיפור יציאת מצרים

אמנם מכל הס"ו מצוות דאורייתא ודרבנן שמקיימים בני"י בלילה קדוש ונורא הזה, נתיחדה מצוות סיפור יצ"מ מכל שאר מצוות הלילה בערכה ומשגב מעלתה. וכך מפורש בתפארת שלמה (ליום ב' פסח) שמדכי הצדיק העביר יום ראשון של פסח בתענית כדי להראות

המשך בעמוד ב' <<<

דברות קודש ממעיין נבע, כ"ק מרן רבנו"ק זי"ע

נחל קדומים

הדרך להתקדש לה'

קדש ורחץ כרפס יחץ מגיד רחצה (הגדה של פסח). "קדש", באם איש יהודי רוצה לקדש את עצמו להשם, "ורחץ", צריך לרחוץ עצמו מכתמי העבירות. אזי "כרפס", היינו כר ופת, "יחץ", היינו יחצם, שיקיים מצות הכנסת אורחים באופן היותר טוב ויתחלק עם האורחים העניים בכר וכסת ותיכנת לחם, ואם יש לו, יוסיף עליו כפי כוחו. "מגיד רחצה", אם יבוא אליו איזה אורח עני, אזי "מגיד" תיכף "רחצה" ליטול את ידיו לאכול כדי צרכו, ובה יקדש את עצמו וירחץ עצמו מכתמי העבירות, כאמרם ז"ל שבעל תשובה ירבה בצדקה (וחטאך בצדקה פרוק" דניאל ד', כ"ד). "מוציא", יברך המוציא, "מצה", [מלשון להוציא], ע"י כך יצא ממך "מרור", כל המיריות שבלבך ותפטר מכל צרותיך. ואל תאמר בנפשך שישב הלה במטבח ושם תתן לו דבר מה לאכול, אלא "כורך", [מלשון כריך ריפתא], שתכרוך פתך עמו. "שולחן עורך", וישב עמך ליד השולחן. "צפון", אזי מובטח לך זהב, כמו שכתוב "מצפון זהב יאתה" (איוב ל"ו, כ"ג). "ברך", תתברך בהרבה זהב. "הלל", כשתעמוד להלל ולהתפלל לפני השי"ת, "נרצה", תהיה רצוי לפניו וישמע לקול תפילותיך.

(רביה"ק ק' מאיר מפרימישלאן זי"ע)

המשכת הארת הנאולה

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית (הגדה של פסח). והנה הספיקות רבו בזה, ויש לפרש, דהנה ידוע אשר יציאת מצרים הי' הכנה להגאולה שלימה העתידה לבא, והנה זה מתעורר בכל שנה גם בעת הגליות, כשמגיע הזמן של פסח, יכולו להמשיך אותו האור שהי' בעת יציאת מצרים, לזכות לצאת מגלות הפרטי, ולקרב קץ הגאולה שלימה.

והנה אמרו חז"ל (מכילתא פרשת בא פרשה טז ד"ה היום) אשר גאולת מצרים היתה בזכותו של אברהם אבינו ע"ה. וזהו כונת המגיד מעשה ברבי אליעזר וכו' שהיו מסובין בבני ברק אותיות 'בק"ר', בקרו של אברהם אבינו ע"ה, שסמכו עצמן בזכותו, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, 'מספרים' מלשון 'ספיר גזרתם' (איכה ד', ט), פירושו היו ממשייכים אותו האור שהי' בעת יציאת מצרים, כל אותו הלילה גם בעת הגלות הנמשל ללילה (פסיקתא זוטרא, בראשית לב, טז), עד שבאו תלמידיהם גם כן למדרגה הזאת, והרגישו

המשך בעמוד ו' <<<

מנהגי רביה"ק ר' מאיר מפרימישלאן זי"ע בחג בפסח

היה נוהג מנהגי ישראל לאכול לביבות [בפסח]. ביו"ט ראשון, לא אכל הוא עם כל האורחים בשר כל היום, [מחשש משהו חמץ, מחמת זהירותו המופלגת בענייני פסח], אם דחיבו ידוע.

(הילולא דרבי)

השתמשו בכלים חדשים כל שנה. לא השתמשו בפורצלן ולא בדברים צבועים, רק בכלי זכוכית. אף כסאות ושולחנות הכשירו בעירוי מכלי ראשון. לא השתמשו בכלים מצופים אמאיל. העצים להסקה על ידי אינו יהודי שלבש מלבוש מיוחד לפסח, וגם העצים קילפום. וכן לא השתמשו בדברים (פירות וירקות) שלא מתקלפים. לא השתמשו בסעודה בסכין הקילוף. במלבושים שהלכו ברחוב לא נכנסו לבית, רק החליפו לבגדים מכובסים לפסח.

(אדמו"רי שאץ)

בערב פסח הפקיר כל כלי החמץ שהשתמשו בהם כל השנה, לא מכר את הכלים כי אם הוציאו לחוץ כל הקדרות, הקערות, הכפות וכו' והניחום הפקר ממש. ואנשי המקום לקחו להם מהם ככל אשר בחרו. ורבו קנה לפסח כלים חדשים, שבהם השתמשו גם לאחר הפסח כל ימות השנה עד הפסח הבא.

כל באי ביתו במשך כל ימי החג הוכרחו להיות מלבושים בבגדים חדשים שלא השתמשו בהם בימות השנה.

הנכרים שבאו לחטוב עצים לפסח, ציוה ללבוש בגדים חדשים, גם נתן קרדום חדש לכל אחד. הכירה היתה בימי הפסח בחוץ, ולא חפץ להשתמש בשום הכשר כירה, פן לא יהיה הכשרו כתשמישו. ולכן חפרו בחצרו בור בקרקע בתולה, ושם הדליקו אש, ועליו ערכו הקדרות עם תבשילי פסח. וגם אחרי פסח לא בא שום דבר חמץ לבית רבינו הקדוש עד שבועות. גם החלות לשבת נאפו מקמח של מצות אפיות.

(אור המאיר)

שיעבוד וגאולת הדעת במצרים ובכל שנה

ענין גלות הדעת והדיבור

ידוע מהאריז"ל הק' ענין פסח שהוא מלשון "פה סח", שמרבים בו לספר ביציאת מצרים. וביאור הענין בס"ד, דהנה בספה"ק מבואר דגלות מצרים לא הי' בעיקר גלות גופני, רק שיעבוד נפשי, ומבואר שהי' בגלות הדעת של ישראל וכן הדיבור של ישראל, וענינם אחד. כי הדיבור הגלוי של הדעת, שבלי דעת א"א להחשב מדבר שהוא יתרון האדם מהחי. [ובשם הבינה לעתים, חי' רעה באה לעולם בעון לה"ה, פירוש שהמדבר עצמו הוא בחי' הרעה, שאין לו יתרון המדבר למוטב רק לדעה]. ובספ"ק איתא שגלות הדיבור הוא הקשה ביותר שא"א לומר דבר של קדושה לפני הבור"ה ובשם הה"ק מרוזין אי' שזה הי' בעקבתא דמשיחא בעומק הגלות שלא יכלו לפתוח הפה לומר דיבור של קדושה לפני השי"ת, ושידברו אז מצדיקים, ואפילו ממני, ואפי' מהשלחנות והספסלים שלי, וכל זה בא ע"י גלות הדעת, שאז ל"ש שהדיבור שהוא גלוי הדעת יהי' כראוי.

וענין גלות הדעת שמפריע לדיבור של קדושה, הוא כמובן טשטוש האמונה. וזה הי' בגלות הדעת במצרים. והענין, שמצרים עבדו למול טלה בכור המזלות, והאמינו שהממשלה בעוה"ז ניתן למזלות. ואף שהשי"ת ברא את העולם, מ"מ אין זה לפי כבודו להתעסק ולהשיג על ברואי מטה, וכמו שהביא הרמב"ן סו"פ בא דעה כוזבת זו של אומות העולם. וכמו שידוע הפירוש רם על כל גויים ה', שהגויים אומרים שהוא בבחינת רם, על השמים כבודו, שכבודו להתעסק רק בנבראים עליונים, אולם אנחנו אומרים מי כד' אלוקינו המגיבהי אמנם לשבת, אבל משפילי לראות בשמים, אפילו לגבי השמים נחשב לו להשפלה עצומה להשיג, וממילא שוב גם בארץ הוא משיג, שלגבי אין סוף אין שום חילוק בזה. וכשירדו ישראל למצרים והנכסו למ"ט שערי טומאה, הי' הדעת שלהם בגלות, והאמונה הי' בחשכות, שנתגבר עליהם קליפת מצרים. ומסתמא זה הי' הטענה הללו עו"ז וכי' שאין הכונה לע"ז בפועל שהי' אפי' שם ומלבושם לא שינו. והיו גדורים בעריות, ובזכות נשים צדקניות נגאלו ממצרים, אלא שכשהאמונה רופפת נחשב לע"ז. וע"ז הי' התשובה מאת הבור"ה לא עבדו אלא מתוך שיעבוד וטרוף הדעת, שהדעת הי' בגלות ע"י השעבוד הקשה.

וכאשר הי' הדעת והאמונה בגלות, ממילא הי' גם הדיבור בגלות ולא יכלו להתפלל ואפילו להוציא קול של קדושה לפני השי"ת. [חוץ משבט לוי שעליהם לא חל הגלות כלל]. ושמעתי שפרעה הוא אותיות פ"ה ר"ע, היפך מפה סח, שכאשר הדיבור בגלות, הוא בחי' פה רע, ובה גבר קליפת מצרים, על הדעת שפרעה אותיות עורף שהוא כנגד המח והדעת של ישראל, ואותיות הדיבור של כלל ישראל. והכל אחד כמבואר. ולא יכלו להתפלל לפני השי"ת. רק אחר שמת מלך מצרים, ונחלשה הקליפה הקשה, אז הי' רק ויאנחו ויזעקו, והשי"ת המתין לקול זעקה זו, וקיבל אותה ברחמים, ועורר רחמיו לגאול את בניו.

ע"י הגברת האמונה יצא הדעת מהגלות

וכשמישה רבנו נצטווה מפי הגבורה לגאול את ישראל, טען לפניו אחר שיש בהם דלטורין מספרי לה"ה, הרי שהם מגבירים קליפת הפ"ה ר"ע על דיבורם, ואיך יוכל הדיבור שלהם לצאת מן הגלות. והשי"ת השיבו שהוא נותן להם בהקפה, על סמך שיעבדו את האלו' על הרה הזה. ואולי הכונה לדיבור הנשגב נעשה ונשמע שהי' דיבור מיוחד במינו, וזהו תעבדו ולא רק תקבלו לעבוד. ומרע"ה טען שהוא ערל שפתיים, פירוש וכשרואה שהדיבור קשה עליו, וכיון שהוא הראש של כלל ישראל, הרי הסימן שהדיבור של כלל ישראל הוא בגלות עמוק מאוד. והרי הסיבה לכך הוא פגם האמונה והדעת, ולזה "הון לא יאמינו לי". וא"ל השי"ת שיעשה לפניהם את האותות ואז יראו שהשי"ת מלכותו בכל משלה, אפילו על נחשים ושאר הקליפות, ועל היאור אליל מצרים שהי' לו מסתמא שייכות למזל

ענין ז' ריקיעים לכאן, ולהנ"ל יבואר שלא רק התקרה יש לשבור, רק את כל הז' ריקיעים צריך לקרוע ע"י ההלל, וכמו שהי' במעמד הר סיני שקרע ז' ריקיעים וראו הכל שאין עוד מלבדו.

ובזה יובן מה שבהלל הגדול שמשבחים על כל הנפלאות של יציאת מצרים מסיימים "נותן לחם לכל בשר כל"ח", שאחרי שמתבוננים הנפלאות הגלויות, באים להשגה שגם הטבע הוא נסים נסתרים, ואפילו מה שנותן לנו פרנסה לכל בשר הוא נס נפלא מאוד, ועל הכל צריך להודות לקל השמים, שמלכותו בין על השמים ובין על הארץ.

גאולת הדעת והדיבור כאתערותא דלתתא

אכן כל זה הי' בהשאלה מאת הבור"ה באתערותא דלעילא, בלא אתדל"ת. והגם שהיו ישראל מתבוססים בדמם דם פסח ודם מילה, מ"מ לא בכח עצמם זכו לזה רק בכח השי"ת, רק שלא היו מעכבים על האורות שדבקו בהם למעלה מבחינת השגתם. שהרי לא היו מסוגלים לעשות כלום אחרי שהיו קוועים מעט עד סוף מ"ט שע"ט, וכל השגה שבא בלא יגיעה אין לה קיום. לכן רצה השי"ת שיזכו לגאולת הדיבור בכח עצמם, ואחר יצא"מ אמר להם "וישבו ויחזו לפני פי החירות", הוא ירידה מגאולת הדיבור וישבו לגלות הדיבור במצב שלפני חירות של הפה. "ואמר פרעה לבני ישראל", לבחינת הגלות "סגר עליהם המדבר", הדיבור נסגר עליהם. ורואים באמת איך שהדיבור נפל בגלות שדברו אז דיבורים בלתי מתאימים

לאחר כל הגלויים הנפלאים. ומרע"ה צעק אל השי"ת, והשי"ת א"ל מה תצעק אלי, אחר שהדיבור של ישראל הוא בגלות, אין מועיל כאן צעקה, רק צריך פעולה של מסי"נ. "דבר אל בני' ויסעו", וע"י כח המסי"נ של נחשוש או שבט יהודה, נבקע הים, ונפתח המסגר מעל הדיבור של ישראל, וחזרה האמונה ביתר שאת, ועכשיו זכו גם להשיג הגאולה של יציאת מצרים מצד עצמם. וזהו "וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים", עתה השיגו את גאולת מצרים, וזכו לראות את ה' בבהירות, "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". ואחר גאולת הדעת באופן הכי מושלם, "אז ישיר משה ובני", אזי זכו לומר את השיר היפה ביותר, שכללה את כל השירות, שיצא הדיבור מן הגלות, וע"ז בעצמו אמרו שירה על שזכו "אשירה לה". עזי חמרת קה ויהי לי לישועה, אחרי כל הגבורות הנקמות של השי"ת, מה שנחשב לי לעיקר הישועה הוא מה שאני יכול להשיג ש"זה קלי" גאולת הדעת ובהירות האמונה לחשוש שבירותיך אנתנו, ועל זה "ואנוהו", ועל שאני זוכה לרוממו בפי כתרוממו "ונשבח קדמוהו". וזהו "מלכותך ראו בניך", שפירש הרה"ק מראדויל ז"ע שראו שהם בחינת בנים, ואמרו "בריותיך אנתנו" בבהירות האמונה, וכשבקע הים לפני משה, ואז יצא הדיבור מן הגלות "זה קלי ענו ואמרו".

וענין זה נפעל בכל שנה מחדש בחג המצות ובשביעי של פסח. ויתכן שלכן צירוף החודש יוצא מפסוק "ישמחו השמים ותגל הארץ", שעתה מתגלה ענין המשפילי לראות בשמים ובארץ, וע"ז שמחים השמים והארץ יחד. ובשעת הגלוי הזה אפילו הגויים אמרו ה' מלך, אבל אנחנו אומרים ה' מלך בהוה בשעת הגלוי, ונעבר בשעת ההסתה, ובעתיד גם אם לא הי' הגלוי גדול כ"כ. ולזה אין הגויים מסוגלים, ואומרים "ה' מלך עולם ועד", אי"כ "אבדו גויים מארצו", הם מאבדים את האמונה שזה ארצו של השי"ת ומלכותו בכל משלה. ואילו את הכפירה של האומות השי"ת מפיר ומבטל ומאיר בתוכנו את אור האמונה לעד.

ויש לרמז בשאלת הן רשע מה העבודה הזאת לכם, שאצלו הדעת והדיבור בגלות, ואינו מבין ואף מתריס בפיו ובדיבור את שיבוש הדעת שלו, אז כפר בעיקר, שכל זמן שהיה בלבו עם דעות החכבות שלו עדיין לא נחשב לכופר. אולם כידוע יש יתקון לכל אחד אפילו לבן הרשע, ואף אתה הקהה את שיניו, כמו שהיו המצרים שיניהם קהות שנחלש הפ"ה ר"ע, כן יש כח בידך להקהות את שיניו את חיתוך הדיבור, ואמור לו שאילו הי' שם לא הי' נגאל, כיון שמגביר גלות הדעת והדיבור ע"ע. והרשעים במצרים מתו בג' ימי האפילה, אבל עתה גם על תקוה ע"י התוה"ק, כמ"ש בספה"ק "כנגד ארבעה בנים דברה תורה", שהתורה יש לה תועלת ותיקון לכל הארבעה בנים.

טלה, ששותין מן היאור. וכן הי' באמת שמרע"ה עשה האותות ומיד ויאמן העם והשתחוו להשי"ת שראה את עניים משמי שמים, ויקוד העם ושתחוו, והי' זה קידה והשתחו' אחרי זמן רב של גלות הדעת באופן מבהיל.

ומעתה נצטוו מרע"ה לעשות עשרה מכות, למען ידעו ישראל שהשי"ת משדד מערכות הטבע והוא מנהיג בעליונים ובתחתונים, ואפילו על מצרים הי' צריך להשפיע קצת אמונה, וידעו מצרים כי אני ה', למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ דייקא, ולא רק בשמים, למען ישבר קליפת מצרים מעל ישראל [ומהבעש"ט איתא וידעו מצרים היינו ישראל העושים מעשה מצרים, שזה הי' תכלית האמיתית].

ולקראת מכת בכורות, שקליפת בכורת מצרים הי' עיקר הקליפה נגד הדעת של כלל ישראל, נצטוו ישראל לקשור הטלה למטותיהם ולגלות בפה מלא "ובח פסח הוא לה", לשבר קליפת הדעת וקליפת הדיבור, והמצרים היו שומעים זה והיו שיניהם קהות, שקליפת הפ"ה ר"ע הי' נחלש ע"י"ז, ולא יכלו לומר להם דבר.

גאולת הדיבור כאשר רואים מלכות ה'

והנה יתבאר דברי הרמב"ן הידועים בסו"פ בא, שכאשר מבאר הענין של הניסים הנגלים למגלים על הניסים הנסתרים, ושאיין לאיש חלק בתורת משה אם לא יאמין כן, וזה ענין זכר יציא"מ בכל מצוה ובכל יום. מוסיף שזה הענין של רוממות הקול בתפלה שבאים לבה"כ להתפלל בקול ולומר בריותיך אנתנו. והכונה שלאחר שבטל שיבוש האמונה יוצא גם הדיבור מן הגלות, ואפשר לפנות אליו בקול רם ולומר בריותיך אנתנו, שאז מרגישים איך שהוא בורא אותנו בכל רגע, ומעומק הלב צועקים בריותיך אנתנו. ולכן בפסח שהדעת יוצא מהגלות, נצטונו על פ"ה ס"ח, להודיע גבורות השי"ת ושהוא משגיח בעליונים ובתחתונים כרצונו.

ובזה יובן מה שכתב בתרגום יונתן עה"פ "קול נתנו בבית ד' כיום מועד", דהכונה ליום מועד חג הפסח, שאז יש התעוררות מיוחדת להודות ולהתפלל בקול רם, כי כאשר הדיבור יוצא מן הגלות, אזי תיכף יש להכנס אותו בכל הכח לקדושת התפילה.

ובזה יש ליישב קו' מהרש"א ע"ד ר"ג כל שלא אמר ג' דברים אלה בפסח לא יצא יד"ה, ומק' מהרש"א מ"ש משאר מצוות דסגי כונה בלב, ובברכת המצות וכאן צריך לפרש בפיו הטעמים של ג' המצוות. [ומהרש"א ס"ל דזה מגדר קיום ג' המצוות, ולא מגדר 'והגדת לבנך', ולא כדעת הרמב"ם]. ולהנ"ל מבואר דכיון בפסח הדיבור של כל ... יוצא מן הגלות, על כן צריך לקדשו מיד ככל האפשר, ומצות פה סח לומר מצוות הלילה.

ובז"ל מ"ש בעבודת ישראל "הלילא פקע אגרא", שע"י ההלל פסק בחינת מציץ מן החרכים, ונתגלה מלכות שמים. והביאור, דע"י אכילת ק"פ שהוא ביטול שבושי הדעות באמונה, ובפרט שאוכלים עם מצה מיכלא דמהימנותא ובפרט עפ"ד בעל התניא אין התינוק יודע לקרא אבא עד שאוכל כזית דגן, שע"י המצה יכולים לקרוא אבא, ולומר בריותיך אנתנו, [וטעם שבעת ימים תאכל מצות, כתב האבני נזר בנאות דשא, דהרמב"ם כ' דהנשבע שלא יאכל ז' ימים מלקין אותו ואוכל מיד, שא"א לחיות ז' ימים בלא אכילה, וע"י שיאכל ז' ימים מצה ולא חמץ הי' נקבע בהחיות שלו קדושת המצה, ויורש האמונה בקרבן]. ונתקדש הדעת ונתברר האמונה. ואומרים הלל בקדושה נפלאה, וכשאומרים מי כד' אלוקנו וגו' המשפילי לראות בשמים ובארץ, אז נשתבר התקרה ר"ל המסך המבדיל, ואומרים שאין שום שינוי בין השמים להארץ המשפילי לראות בשוה בשמים ובארץ, שהשי"ת משגיח בשוה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו.

ובזה יובן מ"ש התוס' בערבי פסחים לומר ז' לשונות של הילול, דלפיכך אנתנו כו', כנגד ז' ריקיעים, ולכא' מה

שם הו"ה שבתורה - שפותחים על ידה שערי שפע של חסדים ורחמים. וכמובא בספר חיים לראש לרבי חיים פלאגי זי"ע שבכל מילה יש סגולות מיוחדות לנשמותינו!!

העניין להרבות בסיפור יציאת מצרים

ונוסיף בזה את דבריו המופלאים של רבי צדוק הכהן מלובלין בסוף ספר ויקרא בקונטרס עמלה של תורה אות א', שכל המרבה לספר ביצי"מ הרי זה משובח, הכונה שכל אחד צריך להרבות ולהוסיף חידושים בסיפור יצי"מ מעצמו! שהקב"ה ידע כבר אז במצרים מה שעתידי כל אחד לחדש בכל שנה בסיפור יצי"מ, לכן כבר עשה כך השי"ת שזה יהיה במציאות אז במצרים!! והפשט בזה כיון שכל מטרת הניסים שהיו ביצי"מ - הם כדי שיוכלו אח"כ לקיים מצוות סיפור יצי"מ - כמובא מבעל הפלאה עה"פ "בעבור זה עשה השם לי", בעבור שאספר אח"כ את סיפור יצי"מ! א"כ לכן "עשה ה' לי כבר" מראש בצאתי ממצרים, שכל יהודי שמסופר סיפור יצי"מ מקבל בחינה של רוח"ק ומספר אמת לאמתה מה שהיה שם!!

ובשם המהרי"ץ דושינסקיא מה שכתוב בסיפור יצי"מ לשאינו יודע לשאול "את פתח לו" - בלשון נקיבה, ע"פ הגמ' בקידושין מ"ט ע"ב שעשרה קבים של שיחה נבראו בעולם ותשעה נטלו הנשים, שבסיפור יצי"מ צריך להיות בחינה כזו להרבות שיחה כמה שיותר וכל המרבה ה"ז משובח ובספה"ק אי" שיותר ויותר וזכה לבחינה של שכינה מדברת מתוך גרונו שהקב"ה מתגלה דרך הסיפור יצי"מ! וממילא פשיטא שכל מה שאומר הוי אמת!!

והנה לפי"ז מה שכתוב באלשיך הק' שהקב"ה הביא את יעק"א ואת כל שנים עשר בניו השבטים למצרים לראות בניסים שה' עושה עם בנייהם! והנה מובא בספר מעשי ה' שאברהם אבינו בחמשה עשר שנותיו המאוחרות כאשר עשה ליל סדר, היו לו סביב לשולחנו כל הארבעה בנים שדיברה תורה אחד חכם: זהו יצחק אבינו שנקרא בלשון צחוק ושמחה שזה סימן לחכמת הבן, שנא' "אם חכם בני ישמח ליבי גם אני". אחד רשע: זה עשיו, שאע"פ שלא ראו עדיין את רשעותו, אבל במדרש רבה פ' תולדות אי" עה"פ "זוור רשעים מבטן" זה עשיו שמשעה שנוול כבר היה רשע. אחד חם: זה יעקב אבינו איש תם יושב

אהלים. ואחד שאינו יודע לשאול: הוא ישמעאל! וכן הוא במגלה עמוקות שישמעאל ר"ת הוא איש שאינו יודע על מה לשאול! שכבר אז עשה א"א הכנה לעתיד איך להתנהג עם כל אחד ואחד. הרי לנו בסיפור יצי"מ מונח העבר והעתיד, וכל הלימודים והענייני והשפעתה אין קץ. ואיתא בישימח ישראל ובשפ"א שבלייל הסדר אפשר להשפיע ג"כ על הרשע הגדול ביותר ולעורר בו הניצוץ האלוקי! וכמובא בחידושי הרי"ם שסוגיות סיפור יציאת מצרים צריך ללמוד כמו סוגיות היות אבינו רבא!!

והנה ראינו מכל הנ"ל כמה חשוב - להרבות בסיפור יצי"מ יותר ויותר, וכמו שאמר רבי שמעון סופר זצ"ל בדרך צחות הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יצי"מ בלילות, שא"א להספיק את כל סיפור יצי"מ בליל פסח. אבל האמת שבלייל הסדר הוא רק ההתחלה, וצריך להמשיך בסיפור יצי"מ כל הפסח, וכפי שמוכח בבד קודש שסיפור יצי"מ הוי יחד עם מצוות מצה שעונים עליו דברים הרבה, ובליל הסדר שמצה זה מצוה חיובית - ג"כ סיפור יצי"מ מצוה חיובית. ובחול המועד שאכילה מצוה אינו חוב אבל אם אוכל מקיים מצוה, א"כ בסיפור יצי"מ בשאר ימי הפסח - הוי מצוה קיומית.

ויה"ר שנוכה וכימי צאתנו מאר"מ יראנו השי"ת נפלאות עדי הגאולה המקווה במהרה בימינו אמן.

כללות הנפש! ולכן אמרו בלשון "רבותינו" כפי שמובא במאור עינים שהצדיקים חיים עבור התלמידים, וא"כ אין להם רשות להסתלק כיון שהתלמידים צריכים להם.

השראת השכינה ע"י הסיפור

ואחרי שראינו איזה כח השפעה נוראה יש לסיפור יצי"מ ולחסרונה ח"ו, נוסף עוד חידוש מדרשות חת"ס ח"ב רמ"ה ע"א שכל בית שקיימו מצוה זו וסיפור בו סיפור יציאת מצרים - מתקדש הבית בכזו קדושה שבית זה יזכה להיות חלק מבית המקדש שיבנה במהרה בימינו. ומוסיף שאפילו בתי בני" בחול" שקיימו שם - יצטרף כנ"ל!

ובפרט בזמנינו שכבר נעשו הבתים ג"כ לבתי כנסיות ומדרשות וראים שרצון ה' ש"מ המקדש לא יצא" להכין הבתים לדרגת ביהמ"ק השלישי. וראיה נפלאה יש מדברי החסד לאברהם מעין השלישי נהר כ"ב שביהמ"ק השלישי יהיה כ"כ גבוה שיצטרכו הצדיקים לפרוח להגיע אליו עם משיח צדקינו וכו', כיון שעשה מכ"כ הרבה בתי ישראל! (נבתי מדרשות עיין מגלה כי"ט ע"א).

ובא וראה את גודל קדושת סיפור יצי"מ, שמובא בהגדת המהר"ל צינץ שבגמ' ברכות מובא כמה סוגי

פקודא בטר לא לספר בשבחה ליציאת מצרים, דלחיה חיוצא על בר נש לאשתעי בהאי שבחה לעלמין.

והכי אוקימנא, כל בר נש לאשתעי ביציאת מצרים, ובהואו ספור חדי בחזוה, זמין לחיה למחדי בשכינתא לעלמא לחתי, הואו חדו מכללא, דהאי לחיה בר נש לחדי במריה. וקודשא בריך הואו חדי בהואו ספור, ביה שעתא כניש קודשא בריך הואו לכל פמלייא ליליה, ואמר לון זילו ושמעו ספורא דשבחה דלי קחא מןשתעו בני וחדלון צפורקני, כדון כלחו מתכנסין ואתיין ומתחברין בהדייהו דישכרל, ושמעין ספורא דשבחה קחא חדלון בחזוה דפורקנא למריהון, כדון אתיין ואודון ליה לקודשא בריך הואו, על כל אינון נסין וגבורין, ואודלון ליה על עמא קדישא לחיה ליה צארעא, דחדלון בחזוה דפורקנא למריהון. כדון אתוסף ליה חילא וגבורתא לעילא, וישכרל בהואו ספורא יהבי חילא למריהון, כמלכא לחתוסף חילא וגבורתא כד משבחין גבורתיה ואודון ליה, וכלהו חלון מקמיה, ואסתלק יקריה על כלהו, וזגין כך אית לשבחה ולאשתעי בספור דא.

(רעיא מהימנא - פרשת בל)

בכיוול לבורא שלא שייך קיום העולם בלי כלל ישראל, שהרי בליל הסדר לא יאומן כי יסופר איך שמקבלים הסודות והיחודים שנעשים בעולמות העליונים, ועכשיו שנחסר כל זה - יתעורר אהבת ה' לעמו שרואה כמה העולם חסר בלי עבודת בני ישראל. ובאמת בלילה ההוא נדדה שנת המלך - מלכו של עולם וביקש את ספר הזכרונות - ספר המצוות של בני" ונמצא כתוב "אשר הגיד מרדכי" הסיפור יציאת מצרים שסיפרו בשנה שעברה. הרי לנו שמכל ענייני הסדר, הנקודה העליונה ביותר זה סיפור יצי"מ!

וכן מובא בשפ"א (פסח ת"מ) במעשה החכמים שהיו מספרים בסיפור יצי"מ כל אותו הלילה. ולכאורה מה היחידוש, הרי כך עשו בכל הדורות.

ומיישב השפ"א באופן מחודש ביותר, שעל ידי הסיפור שסיפרו החכמים בכזו דביקות שכחו לגמרי מכל ענין אחר, ולא אכלו מצה ומרור וד' כוסות, חוץ מלעסוק בסיפור יצי"מ, שהוא בכל זמן לכו"ע מדאורייתא! (והואים חידוש שהתלמידים לא הפריעו לעבודת הקודש של סיפור יצי"מ לומר להם לאכול מצה וכו' - ורק לק"ש מאחר שכבר נגמר זמן המצוה החיובית של סיפור יצי"מ, וק"ש דאורייתא שהגיע זמנה - אזי אמרו להם).

ומוסיף החתם סופר ברוח הקודש (דרשות חת"ס דף ר"ז ע"ב) שלכאורה כיון ששיטת רבי אליעזר בן עזריה שזמן סיפור יצי"מ הוא רק עד חצות, א"כ עליו פלא שהמשיך עד זמן ק"ש של שחרית. אלא הביאור הוא כזה: שהיות וכארבע מאות שנה קודם מעשה החכמים ביטל מרדכי הצ דיק את ענייני ליל הסדר כנ"ל, ומוסיף חידוש לחידוש שבאותה שנה הוסיפו חכמי ארץ ישראל לחודש את יום ל', ובבבל לא ידעו מזה, ובלילה ההוא שגדלה שנת המלך שנחשב בבבל ליל יו"ט שני של פסח - בארץ ישראל היה אז ליל ט"ו ניסן ליל יו"ט של פסח האמיתי. ונחסר כל העבודה של סיפור יציאת מצרים כמובא בתפארת שלמה לעיל ומי גרם כל זאת, גזירת המן הרשע, וחסור סיפור יציאת מצרים גרם חיסרון באמונה בשלימות שמפריע לקראת ק"ש בשלימות! ועד אז היו עוד תוצאות מאותו סיפור יציאת מצרים שנחסר בליל הסדר!

והנה בניני ברק מובא הגמ' גיטין

ז"א (בסנהדרין צ"א וביקש"ט סוף ירמיה) גרו בני בניו של המן הרשע, והגמ' מזכירה את רב ושמואל בר שילת. ומחדש החת"ס שאלו התלמידים שבאו בשחרית היו מבני בניו של המן הרשע שלמדו תורה בבני ברק, וכיון שהם היו נכדיו של המן - והיו בשורשם בזמן ההוא הזיק ג"כ להם אותו ביטול מצוות סיפור יצי"מ! ולכן כשראו את החכמים שמספרים כל אותו הלילה - הבינו שבזה מתקנים את אותו ליל הסדר עם חיסרון הסיפור יצי"מ, ולכן בבווק כשהגיע זמן ק"ש של שחרית אמרו רבותינו הגיע זמן ק"ש של שחרית, שהפגם תוקן, ואפשר כבר לומר ק"ש בשלימות בלי חסרון פגם האמונה של חיסרון סיפור יצי"מ!!

ונצרך בזה ג"כ את דברי הישמח ישראל בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע, שמדוע הפסיקו אותם מיד כשהגיע זמן ק"ש, ולא נתנו להם להמשיך את הסיפור יצי"מ, כמו שצדיקים ממשיכים את השבת קודש בשל"ס כמה שעות יותר. אלא כיון שהיו מסובים בבחינת בני ברק ללשון ברק ואור כנ"ל שהגיעו ע"י אותו סיפור יצי"מ כל הלילה לכאלו דרגות של דביקות מרוב האורות הנוראים שהתגלו אז ע"י זה הסיפור, שיכלו להגיע ליציאת נשמה מרוב כלות הנפש ודביקות. וכדי לשומרם מזה, מיד הפסיקום שלא ימשיכו לפני שיגיעו

דרגות של מצבים בהם יש השראת השכינה, אחד שיושב ולומד, ג', עשרה, אבל בסיפור יצי"מ יש חידוש נורא שאפילו אם אחד יושב בינו לבין עצמו ומספר סיפור יצי"מ זוכה הוא להשראת השכינה כאילו שיושב עם רבבות מבני" ולכן פותחים בהגש"פ ואפילו כולנו חכמים וכו' בלשון רבים, ומסיים כל המרבה לספר ה"ז משובח - שג"כ היחיד משובח שנחשב ג"כ היחיד לרבים!

וממשיך שאפילו כולנו חכמים - שכיון שתכלית יציאת מצרים זה קבלת התורה, וא"כ מי שבדרגת רשב"י שלא צריך לקרוא ק"ש מחמת צורת לימודו, א"כ אולי ג"כ בסיפור יצי"מ היה הו"א שיפטר ויעסוק בתורה במקום סיפור יצי"מ. וקמ"ל שהנח"ר של הבורא מסיפור יצי"מ הוא יותר מכל דבר אחר, אפילו יותר מלימוד התורה של רשב"י!!

והנה מובא בסה"ק אהבת תורה (לרבי פנחס זלמן הורביץ) שמספר הפעמים ששם הו"ה מוזכר בכל התורה הוא 4820 פעמים! ונוסח ההגש"פ הוא מאליהו הנביא זכור לטוב, (כפי שניכר מהלשון ברוך המקום ברוך הוי לשון וסיגנון של אליהו הנביא) ודבר מופלא ביותר מבית שם שמספר המילים מהא לחמא עניא עד גאל ישראל הם בדיוק 4820 מילים! וכמובא שכל מלה מהגש"פ היא מפתח לפתוח שערי השפעות מעולמות העליונים שכל מילה בהגש"פ היא

הלכות פסח

ערב פסח

תענית בכורים. נוהגים לסמוך על שמיעת סיום מסכת, כדי להתייר האכילה בערב פסח. ואסור לבכור לשנות לפני התפלה עד הסיום, אבל המסיים עצמו יכול גם קודם הסיום. עדיף שישמע הסיום ממי שמכירו, ולא ישמע סיום ממי שאינו מכירו (לדוגמה סיום ב'קול הלשון').

בשנה זו במיוחד אפשר להקל שלא להתענות מכמה וכמה טעמים, ועל כל פנים עדיף שלא יאכל פת. ובכל אופן יש לסמוך על שמיעת סיום על ידי הטלפון, אף אם אינו משתתף שם בפועל.

חולה יכול לאכול גם בלא שישמע 'סיום'. ועדיף שיאכל רק מיני תרמימא (אם יוכל).

חמץ. ערב פסח מחצות היום אסור מן התורה לאכול ולהינות מחמץ, [אך אין עונש כרת על זה עד הלילה, ולכן בטל בששים]. וחז"ל אסרו אכילת חמץ מסוף שעה רביעית - בשנה זו משעה 10:00.

ומיד יש לסיים לפנות את כל שאריות האכילה ולשרוף את החמץ, וכן לנער את הבגדים, ויטמין את כלי החמץ שנשארו, וידיח שיניו היטב.

שריפת חמץ. מצות שריפת חמץ היא עד תחילת שעה ישישית (השנה בשעה 11:22), וישורף את החמץ שנשאר מאכילתו, וכן את פתיית החמץ שנאספו בבדיקה. ויכוון בשעת השריפה לקיים מצות עשה ד'תשביטו'.

בשנה זו - אם אין אפשרות לשרוף את החמץ, ישים את שריי החמץ בבית הכסא, ויוריד המים, ונחשב כמפרד ומטיל לים. או ישורף על ידי שליח. אמנם את פתיית החמץ שהוכנו לצורך בדיקת חמץ, יכול לשרוף בביתו, ואפילו אם לא יוכל לשרוף ביום - ישרפם בלילה מיד אחר בדיקת חמץ.

ולאחר שנשרף החמץ, יבטל את כל החמץ שברשותו ויאמר נוסח 'כל חמירא וכו' **דידענא ליה ודלא ידענא ליה**. [ויזהר לומר הנוסח קודם סוף שעה חמישית (השנה בשעה 11:22) שלאחר מכן אין מועיל לבטל החמץ].

מכירת חמץ. המכירה היא משעה חמישית, ולכן כל מה שרוצה להכניס ולהוציא מהמקומות שנמכרו לגוי, יסיים קודם זמן זה. ויסמן את המקומות הנמכרים, שיהיו ניכרים.

אכילת מצה. אסור לאכול מצה בערב פסח מתחילת היום. וגם מצות מכוה [אף להמדקקים שלא לאכלם בפסח] אסור לאכול בערב פסח.

גם קטנים, ילדים וילדות, אסור לתת להם לאכול מצה בערב פסח, אבל קטן שאינו מבין מה שמספרים ביציאת מצרים, מותר.

דברים שנוהגים להחמיר בפסח באכילתם, כגון מוצרים כשרים לפסח המיוצרים במפעלים, או המקפידים לאכול רק מה שבישלו בביתו - מותרים בערב פסח עד הלילה, כיון שבזמן זה עדיין אין נוהג איסור כרת, וחמץ בטל בששים ואינו במשהו כמו בפסח. אמנם יש נוהגים להחמיר בערב פסח מזמן איסור אכילת חמץ כל החומרות הנ"ל כמו בפסח.

אכילה. מותר לאכול כל היום פירות וירקות ותבשילים. אבל משעה עשירית ביום (בשנה זו בערך בשעה 4:00 אחה"צ) לא יאכל הרבה מהם כדי שיאכל כזית מצה של מצוה לתיאבון. אבל מעט פירות וירקות מותר לאכול, ואפילו מבושלים, וכן מנהג העולם לאכול תפוזים מבושלים, וכל אחד יזהר - לפי מה שמרגיש בעצמו - שלא לאכול דבר שיבטלו מאכילת מצה לתיאבון.

שתייה. מותר לשותות מים, וכן משקאות הכשרים לפסח. אבל יין לא ישתה אלא מעט, מפני שהוא מזין.

מצות מצוה. גם מי שרגיל לאכול 'מצות מצוה' שנאפו בערב פסח - בשנה זו שקשה להשיגו, יכול לאכול מצות אחרות, ואינו צריך התרת נדרים לכך.

מלאכה. אין לעשות מלאכה גמורה בערב פסח

מחצות היום ואילך (כמו בחול המועד):

כיבוס. אסור לכבס, ואפילו על ידי מכונת כביסה. אך מותר להפעיל את המכונה קודם חצות היום אף שממשיכה לפעול לאחר חצות.

בגדי קטנים מותר לכבס לצורך כמו חול המועד.

גיהוץ. מותר לגהץ בגדים. אך קיפול חדש בבגד (כגון טלית, מנג'ט וכדומה), אסור.

תפירה. מותר לתקן בגד, כגון כפתור שנפל, או נקרע קרע, ואפילו במעשה אומן (וקל מחו"מ). אבל בגד חדש אין לתקנו בערב החג, ואם הוא לצורך החג - יתקנו במעשה הדיוט.

תספורת. אין להסתפר. ואם שכח להסתפר, מותר על ידי גוי. ויש מתירים שיסתפר בעצמו, או על ידי מי שאין לו מה לאכול בחג ובוזא ישתכר להוצאות החג.

כתיבה אסורה. ולצורך לימודו מותר (כמו בזה"ש).

קשירת ציציות בבגד. מותר.

נטילת צפרניים. נחלקו בזה הפוסקים. ולכן לכתחילה יטלם לפני חצות היום, ובדיעבד מותר גם לאחר חצות.

נכון שיתעסק בערב פסח בדיני קרבן פסח, ויחשב לו כאילו הקריב קרבן פסח.

דברים הנצרכים להכנה בליל החג מבעוד יום:

מצות: הפרשת חלה. הכנת מצות שלימות עבור הלילה. בדיקת המצות להסיר מהן הכפולות והנפוחות. שקילת שיעור 'כזיתים' של מצה לאלו המדקקים בכך. יין, יכין יין משובח לארבע כוסות. ומצוה לחזר אחר יין אדום. ומי שהיין קשה לו, יכול לערב מיץ ענבים בתוך היין. ומי שיועד שלא תהא דעתו מיושבת עליו מפני שתיית היין - יקח מיץ ענבים.

סימנים לקערה: תפוח אדמה או צנון או סלרי **לכרפס.** לכתחילה יכין את החרוסת מערב יום טוב, בדיעבד יכנה ביום טוב. **מרור** (חסה, חזרת), ואף שמותר להכניס ביום טוב עצמו - עדיף להכניס מערב יום טוב.

שני תבשילין. תקנו חכמים להביא לשולחן שני תבשילין, אחד זכר לקרבן פסח ואחד זכר לקרבן חגיגה. ונהגו משום זה להביא 'זרוע' (הגל/שוק או כנף של עוף) וביצה. את הזרוע נוהגים לצלות, ויש נוהגים לבשל ואח"כ לצלות. ויש הצולים גם את הביצה. [אסור לאכול את ה'זרוע' בליל הסדר, שלא יאמרו שהקריבו קרבן פסח חוץ לבית המקדש]. **מי מלח.**

ויזהר לשטוף את עלי החסה (כפי ההוראות להירות מתולעים) - ויש לשוטפם קודם יום-טוב, ואם שכח ולא שטפם - ישטוף ביום-טוב, אך לא ישרם במים לצורך כך.

טוב ונכון שיהא שולחן הסדר ערוך ומוכן מבעוד יום, כדי שיוכל להתחיל בעריכת הסדר מיד בתחילת הלילה.

בשנה זו אדם הנמצא בבדידה, ועורך את הסדר יחד עם בני משפחתו היושבים בחדר הסמוך, צריך שתהיה לו קערה לעצמו עם כל הסימנים, וקערה נוספת על שולחן שאר המסובים.

כלים חד פעמיים. גם מי שמקפיד לא להשתמש בהם בחג משום קפיידא, בשנה זו מותר מטעמי שמירת היגיינה. ואין צריך התרת נדרים לכך.

תפילת ערבית. בליל פסח מנהגינו שאומרים בבית הכנסת 'הלל' בברכה אחר תפילת מעריב. וגם בשנה זו שאין אפשרות להתפלל במנין, יאמר הלל בתפילת ערבית. ויש לכיין בברכה להוציא גם את ה'הלל' שתיאמר בסדר ההגדה.

ליל הסדר

המצוות הנוהגות בליל הסדר בזמן הזה:

מצוות דאורייתא: סיפור יציאת מצרים. והגדת לבנך אכילת מצה.

מצוות דרבנן: קידוש. ברכת שהחיינו. ארבע כוסות. הסיבה. כרפס. מרוה. חרוסת. כורך. שמחת יום טוב (בשר יין). אפיקומן. הלל.

נשים. חייבות בכל מצוות הלילה כאנשים, שאף הם היו באותו הנס.

הסיבה היא על גבי כרים וכסתות, ולא די בכך שישעין ראשו על כף ידו. ויכין הסיבה גם לבניו הקטנים.

ואימתי צריך הסיבה. מצה אפיקומן וכורך, שתיית ארבע כוסות [ויש לזהר שכבר מתחילת השתיה יהיה בהסיבה]. מרור אין צריך.

אכל ושתה בלא הסיבה, לא יצא. וצריך לחזור ולאכול ולשתות בהסיבה. ומכל מקום בכוס ראשון ושלישי ורביעי לא יחזור לשתות [דבין כוס ראשון לשני נראה כמוסוף על הכוסות, ובין כוס שלישי לרביעי אסור לשתות].

נשים אין צריכות הסיבה.

ארבע כוסות. צריך שישתה בכל אחת מהן רוב רביעית יין (שהוא 86 מ"ל, ולשיתות החו"מ 150 מ"ל) כמו בכל כוס של ברכה. ולכתחילה ישתה הכל בבת אחת. ויש אומרים שבארבע כוסות צריך לשתות כל הכוס ואפילו אם יש בה הרבה יותר מרביעית. או על כל פנים ישתה רוב הכוס. ולכתחילה יש להחמיר כשיטה זו. ומי שאינו יכול לשתות הרבה יקח כוס קטנה ובלבד שיהיה בה שיעור רביעית.

מיץ ענבים. הידור ליקח יין דווקא. ומי שיועד שלא תהא דעתו מיושבת עליו מפני שתיית היין, יקח מיץ ענבים.

קידוש. נוהגים שכל המסובים אומרים יחד עם המקדש את נוסח הקידוש.

ברכת שהחיינו. ברכת שהחיינו בקידוש היא על הרגל ועל כל מצוות הלילה, וראוי לכיין גם על מצות בדיקת וביעור חמץ. האשה לא תברך 'שהחיינו', כיון שכבר בירכה בהזדקת הנרות, אך יכולה לענות אמן על ברכת שהחיינו שמבכרים אחרים, ואין זה הפסק.

רוחץ. טעה ובירך 'על נטילת ידים' לפני הכרפס, טוב שיאמר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. ואף על פי כן בנטילה שלפני 'המוציא' יטול ידיו שוב בברכה. ועדיף שיגע לפני זה במקום שאינו נקי.

כרפס. יקח חתיכת כרפס מן הקערה שלפניו ויטבלה במי מלח, כדי שיראו התינוקות שינוי וישאלו. ודי באכילה כלשהי, ולא יאכל ממנו שיעור כזית, כיון שפוטו בברכתו את המרור שבסעודה. ובדיעבד אף אם אכל כזית לא יברך אחריו 'בורא נפשות'. אמנם לקטנים אין לדקדק שלא יאכלו כזית ואף יותר מכך.

אמירת ההגדה. מצוה מן התורה לספר בלילה זה סיפור יציאת מצרים. [והיא יתירה על זכירת יציאת מצרים שבכל יום, שצריך שתהיה בצורה של סיפור, דהיינו להרחיב הדברים לפי נוסח ההגדה, וכל המרבה ומוסיף הרי זה משובח. וגם שיהיה בדרך שאלה ותשובה (כי ישאלך בן ואמרת אליו)].

אמירת ההגדה היא מ'הא לחמא עניא', 'מה שנתנה', 'עבדים היינו' וכו', הלל, וברכת 'אשר גאלנו'.

אמירת ההגדה היא באופן שראש המסובים אומר בקול, וכל המסובים אומרים עמו. וטוב שיבאר ויסביר את ענייני ההגדה לבניו ולבני ביתו בלשון המדוברת.

גם אם יושב לבדו (בבדיח), צריך לספר סיפור יציאת מצרים, ולא די בעיון בספר, אלא בפיו.

הפסק באמירת ההגדה. נחלקו הראשונים אם מותר להפסיק בדיבור או בשתייה באמצע ההגדה. ובשו"ע הרב מתיר עד התחלת ברכת 'אשר גאלנו', ובמשנ"ב החמיר בזה שלא להפסיק בדיבור סתם שאינו לצורך ואינו מעיין ההגדה. ולענין שתייה מותר אם הוא לצורך גדול.

הגדת לבנך. מצוה מיוחדת ללילה זו 'הגדת לבנך' לספר לבניו ובנותיו סיפור יציאת מצרים ובדרך שאלה ותשובה, וירחיב הדברים עד שיבינו ויתפעלו מניסי הקב"ה וטובותיו. וכאן הבן (גם הבת) שואל מה נשתנה

וכו'. בן קטן שעדיין אין בו דעת לשאול אעפ"כ יספר לו בלשון שמבין עיקר הדברים של גלות מצרים וניסי יציאת מצרים.

אם אין לו בן או בת, אשתו שואלתו.

חולה הנמצא בבידוד ואין לו מי שישאלו, שואל את עצמו, והיינו שאומר נוסח 'מה נשתנה'.

אין הפסיק בין ברכת גאל ישראל לשתית הכוס. ומכל מקום נהגו לומר נוסח 'הריני מוכן ומזומן לקיים מצות כוס... של ארבע כוסות' לפני ברכת בורא פרי הגפן, ואין זה הפסק. [וכן בשאר הכוסות].

בשעת אמירת ההגדה יהיו המצות על השולחן. והיו מגולות משום שנאמר 'לחם עוני' - שעונין עליו דברים הרבה. ובמקומות מסוימים בהגדה כשלווקח הכוס בידו - מכסים המצות משום כבודן.

'כל שלא אמר שלשה דברים הללו לא יצא ידי חובתו'. ולכן טוב להיזהר שכל המסובים וגם הקטנים יאמרו דברים הללו, ובהטעמה.

לא יפסיק בשהייה מיותרת בין ההגדה לאכילת המצה, שזה עדיין בכלל הסמכת קידוש לסעודה.

אכילת כזית מצה. מצות אכילת מצה הוא מן התורה גם בזמן הזה שאין קרבן פסח.

יש לאכול שני 'כזיתים', אחד מן המצה העליונה ואחד מן המצה האמצעית [ודי בשני 'כזיתים' כשיעור הקטן, שהוא כ'כזית' בשיעור הגדול, וכדלהלן].

שיעור כזית. משערים לפי נפת. וכל 'כזית' הוא כגודל נפח קופסת גפרורים, ולחזו"א השיעור הוא כפול מכך. בדרך כלל בין רבע לשליש מצה הוא כזית לשיעור החזו"א. והרבה נהגו לשער לפי כף יד בינונית בלי האגודל.

כתב השל"ה שיש לכוון בברכת 'על אכילת מצה' גם על האפיקומן.

משך האכילה. את כזית המצה צריך לאכול תוך שיעור כדי אכילת פרס (2- דקות).

טוב ליתן לבני הבית חתימה קטנה מכל מצה.

קטן. ישתדל שגם הקטנים יאכלו לפחות כזית אחד, ודי לו בשיעור הקטן.

הסיבה. יש לאכול כזית מצה בהסיבה, ואם אכל בלא הסיבה לא יצא ויחזור ויאכל שנית.

חולה. יש להקל לחולה שאינו יכול לאכול רק כזית אחד ובשיעור של 4 דקות [ואם אינו יכול, יאכל אפילו במשך 9 דקות]. או יפרד המצה, או יטביל המצה וירטיבנה במים [לאילו האוכלים שווים, ואלו שאין אוכלים יכולים להרטיבנה אחר הכנסתה לפה], או ישרה המצה בייך.

טיבול במלח. נוהגים שלא לטבול במלח כזית הראשון. וכן לא יטבלנה בשאר דברים.

לא יפסיק בדיבור עד שיבלע שיעור כזית מצה. ובדיעבד אם הפסיק, לא יחזור לברך. ולכתחילה אין לדבר מברכת 'על אכילת מצה' ועל אכילת מרור' עד אחר 'כורך', כיון שהברכות עולות גם על ה'כורך'. ולצורך המצה, מותר.

חצות. צריך לאכול המצה קודם חצות, ונחלקו הראשונים אם מעכב בדיעבד, והמשנ"ב כתב דאם הוא אחר חצות יאכל בלי ברכה, ובעל השבט הלוי אמר שמקובל איש מפי איש עד החתם סופר לברך.

אכילת מרור. יקח 'חסה' [מן הקערה, ויש נוהגים שלא ליקח מהקערה] למרור, ואע"פ שאין מרגישים את מרירותו יוצאים בזה שמין ירק זה תחילתו מתוק וסופו להיות מר. ויש נוהגים לאכול תמכא שקורין חריין, ויש נוהגים לאכול משניהם ומצטרפין זה עם זה לשיעור כזית.

שיעור מרור. עלה וחצי בגודל בינוני הוא שיעור כזית למרור. ולשיטת החזו"א צריך שלש עלים.

משך האכילה. את כזית המרור צריך לאכול תוך שיעור כדי אכילת פרס (2- דקות).

חרוסת. יטבל מקצת המרור בחרוסת. ולאחר הטיבול

ינער החרוסת מן המרור כדי שלא לבטל טעם המרירות. **ויברך** 'על אכילת מרור' (ואינו מברך 'הארמה'), ויכוון גם על המרור שיאכל ב'כורך'.

ויאכלנו שלא בהסיבה.

חצות. צריך לאכול המרור קודם חצות. ולדעת המשנ"ב אם איחר יאכל בלי ברכה, ובעל השבט הלוי אמר שמקובל איש מפי איש עד החתם סופר לברך.

כורך. יכורך כזית מרור לתוך כזית מצה, [ויש נוהגים לטבול המרור בחרוסת]. ויאכלם בתוך כדי אכילת פרס (2- דקות). ואוכלם בהסיבה.

ואומר 'זכר למקדש כהל'. בביאור הלכה כתב לומר זה רק אחר אכילת הכריכה שלא יהיה הפסק בין הברכה של 'על אכילת מרור' לכורך, אמנם המנהג לומר לפני אכילת הכריכה.

שולחן ערוך. אוכלים סעודת יום טוב בשר (אין אוכלים בשר צלוי, שלא יהא נראה כאוכל קדשים בחוץ, ויש שאין אוכלים בשר מטוגן בשמן ותבלינים) ודגים וכל מטעמים לקיים מצות השמחה ביום טוב. ומותר גם לשתות יין ואין זה כמוסיף על הכוסות.

נהגו לאכול ביצה (זכר לחורבן). [יש נוהגים לאכול את הביצה שבקערה, ויש נוהגים שלא ליקח מהקערה].

יסדר שולחנו במאכלים ומשקים כדי המלך דרך חירות. אבל לא יאכל וישתה יותר מדי שלא יאכל האפיקומן אכילה גסה.

אפיקומן. הוא מצות עשה דרבנן. ושיעורו כזית מצה. ולכתחילה יש לאכול שני 'כזיתים' זכר לקרבן פסח ולמצה הנאכלת עמו.

אכילת אפיקומן היא מהמצה שנשמרה לכך בתחילת הסעודה (צפון). ואם נאבדה מצת אפיקומן - יכול לאכול מצה אחרת.

אכילתו בהסיבה, ואם שכח ואכל בלא הסיבה - לכתחילה יחזור ויאכל. ואם קשה עליו האכילה אינו צריך.

אכילת האפיקומן צריכה להיות לתיאבון. ומכל מקום גם אם הוא שבע ואינו תאב כלל, יצא ידי חובה, אלא שאין זה מצוה מן המובח. אבל אם שבע עד כדי שנפשו קצה באכילה, אינו יוצא ידי חובת אכילה.

זמן אכילת אפיקומן הוא לפני חצות הלילה. ויש לזרז סעודתו כדי לאכול אפיקומן בזמנו.

יש שלא הקפידו על אכילת האפיקומן קודם חצות, משום שהיו מאריכים במצות סיפור יציאת מצרים. [ומנהג רבותינו הקדושים, לבלי הסדר הראשון הקפידו על אפיקומן לפני חצות, ובליל הסדר השני לא הקפידו].

הרואה שמתאחר הזמן ועדיין הוא בתחילת סעודתו, יכול לעשות כעצת האבני נור, שיאכל כזית מצה ויתנה תנאי, שאם ההלכה דזמן אפיקומן עד חצות הרי אכילה זו לשם אפיקומן, ואם הלכה היא דזמן אפיקומן כל הלילה הרי הוא אינו אוכל עכשיו אפיקומן אלא בסוף הסעודה. ושוב יכול להמשיך ולאכול סעודתו, ובסוף הסעודה יאכל כזית נוסף לשם אפיקומן.

אחר אכילת אפיקומן אסור לאכול ולשתות כל הלילה כדי שלא לבטל טעם מצה מפיו. שתיית מים, או תה עם סוכה, מותר.

ברכת המזון. מוזגים כוס שלישי. ואם יש שם זימון - בעל הבית הוא המזמן.

שכח יעלה ויבוא חוזר ומברך. ואף נשים חוזרות ומברכות. ואם נזכר אחר ששתה הכוס, ימזוג כוס רביעי ויחזור ויברך, ולא ישתה הכוס עד אחר ההלל.

הלל. תקנו חכמים לומר הלל בליל פסח. ובברכה. רק שאין מברכין על סדר ההגדה, מפני שיצא כבר בברכה שמברכין בבית הכנסת בתפילת ערבית.

אומרים הלל מיושב, דרך חירות. ומכל מקום לא יטה על צדו אלא ישב באימה ויראה.

ראש המסובים יאמר 'הודו' והאחרים יענו אחריו. וכן יאמר 'אנא ה' הושיעה נא' והם עונים אחריו. [ויכול ליתן לקטן לומר 'אנא' כדי שלא יישן]. ולכן מצוה לחזור אחר שלשה להלל (אף שלא אכלו ביחה), וגם אשתו ובניו

מצטרפים לזה, כדי שיהא אחד אומר והאחרים יענו. ואם אינם אלא שנים, יאמרו יחד 'הודו'.

נשמת. אסור להפסיק באמצע 'נשמת', שהוא חלק מברכה אחת ארוכה עד החתימה.

ושותים כוס רביעי, ולא יפסיק בין הלל לשתית הכוס. (חוץ מאמירת הנני מוכן וכו').

ליל שימורים. יש שכתבו שישמרו הלילה ולא ישנו אלא יספרו את הנסים והגבורות ביציאת מצרים כמו שמצינו שאמרו להם הגיע זמן קריאת שמע של שחרית. וחיוב לעסוק כל הלילה בהלכות פסח ויציאת מצרים עד שתחטפנו שינה.

קריאת שמע. אין קוראים בו קריאת שמע שעל המטה, רק פרשת שמע וברכת המפיל ולא שאר דברים שקוראים בשאר הלילות להגן מן המזיקין.

תפלת טל. גם בשנה זו כשמתפללים ביחידות, מתחילים לומר 'מוריד הטל' במוסף בלחש.

בס"ד

לא נתנו מועדים לישראל אלא כדי שיעסקו בהם בתורה

בשמחה רבה
הננו לבשר
כי כבכל שנה ושנה
יתקיימו גם השתא
שיעורי תורה וחסידות
בימי חוה"מ
ע"י רבנים חשובים
מרביצי תורה
ומשפיעים

השנה לאור המצב יתקיימו השיעורים ע"י הטלפון

ומיד לאחר השיעורים
יועלו השיעורים
ויהא ניתן לשומעם בקו
מערכת זוטשקא
0723-1818-66

בברכת התורה

עורך ונלקט ע"י הר"ר משה מנחם העבט הי"ו

הכח לצאת משער הנו"ן דקליפה

כל דצריך ייתי ויפסח, פי' ע"ד שפי' הספרים כל חמירא, היינו שמבטלין הקליפות, היינו החמשים שערי טומאה המרומוז בתיבת כ"ל. כמו"כ בהקדושה הגדולה של לילה הראשונה של חג הפסח מתעורר הקדושה משער החמישים דקדושה לסייע לתשובה אפי' למי שמשוקע בנו"ן שערי טומאה חלילה, וזהו הפי' "כ"ל דצריך", היינו מי שצריך לכ"ל, היינו לשער הנו"ן, ייתי ויפסח, היינו יבוא ויתפלל לפני הקב"ה, ויעזור לו. ויפסח" מלשון פ"ה ס"ח, היינו שיסיח לפני הבורא בתפילה וד' יעזור לו, כי אז נתעורר שער הנו"ן כאשר היה בגאולת מצרים כי בכל שנה ושנה נתעורר העת רצון שהי' אז בגאולה ראשונה. (ישמח ישראל)

להודות על המרור

כל שלא אמר ג' דברים אלו בפסח לא יצא יד"ח. כלומר שצריך לספר שבחי וחסדי המקום לא לבד על הגאולה, כ"א גם על גלות מצרים שהיה לטובתינו, ע"כ צריך להזכיר פסח מצה וגם מרור שהוא מורה על השיעבוד ולהודות גם ע"ז, דידוע כי ע"י גלות מצרים זכינו להיות עם סגולה שנתבררו ונזדככו כזהב בכור הברזל. (קין לדוד)

נאוה לדרוהם - לפי הדור

הוא הלילה הזה לד' שימורים לכל בני ישראל לדורותם. אמר הקרא, לדורותם. פירוש, הקב"ה מצפה גם עתה בהגלות הזה, למהר לפדותם. אך עבור שאין הדבר תלוי בזמן וקצבה, רק בתויבתא תליא מילתא, והוא הדבר המסור ביד בני' וכו', לכן אמר הקרא, אף שהוא ליל שימורים, שמשומר הוא לד' ומצפה על הדבר מאד, מ"מ אין הפעולה נגמרת אם לא ע"י בני', ולדורותם - כשיהי' הדור-תם. כמאמר רז"ל או כולו זכאי או כולו חייב, בכדי שכל סיטרא דקדושה יהי' תם וכולו טוב, וגם סטרא אחרא יהי' בה רק רע לבד. (באר מים חיים שעה"ת - מבוא)

(באר מים חיים שעה"ת - מבוא)

כשמקיימים המצוות מקבלים הארה שהיה לאבותינו

והענין הוא שבכל שנה ושנה בעת שאנו מקיימים מצות החג, כמו השבתת חמץ ואכילת מצה בפסח, נתעורר עלינו הארה גדולה, כמו שהי' לאבותינו בעת יצי"מ, בשכר המצוות שקיימו, כמו"כ אנחנו מב"ב כשאנו מקיימים המצוות מקבלים הארה שהי' לאבותינו אז. (קדושת לוי)

השי"ת מעביר עיניו מראות ברע

החג הזה נקרא פסח, מלשון דילוג ופסיחה, שהקב"ה מעביר על מידותיו, ואינו מסתכל על כובד הפשעים ומעללים רעים של בני' ומעביר עיניו מראות ברע, כדי לקבל מעשיהם ברצון ולעורר הרחמים וחסדים. (תפארת שלמה)

(תפארת שלמה)

רק ככה אבותנו הי' לסבול גלות מצרים

אלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו וכו', הענין הוא עפ"מ ש"כ במדרש שמות עה"פ "אוהבו שיחרו מוסר" כי אבותינו היו אנשים גדולים שהי' בכוחן לסבול גלות מצרים, שהוא אב לכל המלכיות, לכן הביאו הקב"ה בזמן קרוב לאבות שהי' עוד לחלוחית של האבות בהם, ודורות שלאחריהם לא הי' ביכלתם לבוא לגאולה, לולי הקדמת דורות הראשונים, כנ"ל. והיא שעמדה וכו' הוא הגלות מצרים והגאולה, כ"ז הי' הכנה לכל דור ודור שעומדין עלינו, לכן אנו שמחים על גלות מצרים ג"כ ואוכלין מרור - זכר לעבודת ש"כ"ז הי' לטובתינו. (שפת אמת)

(שפת אמת)

ישראל לכלותינו, חלילה לנו לדמות בנפשינו שה"אחד יחיד ומיוחד" עומד עלינו לכלותינו ח"ו, כאילו נהפך עלינו ח"ו מאוהב לאויב חלילה. אלא עלינו לזכור שהבורא ב"ה הוא אב רחום וחונן ולעולם לא יסור אהבתו מבניו רחומיו ישראל עם קדושו. ומה ש"בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו", הוא רק מפני ש"הקדוש ברוך הוא" בסופו של דבר "מצילנו מימם", וכל הצרה לא היתה כי אם לעורר אותנו לחזור בתשובה שלימה לפניו ית', ולא לכלותינו ח"ו. והישועה וההצלה מוכנים ועומדים לישראל קודם לכן, שהשי"ת מקדים רפואה למכה (עי' מגילה יג). ודבר חיוזק זה "היא שעמדה לאבותינו ולנו", לבל נאבד תקותינו ובטחוננו בישועת השי"ת.

(כ"ק רבינו הנחל יצחק זי"ע)

כמשנת רבינו זי"ע בענייני המנהג בפסח

רק חלף פורים והלך לו, וכבר היה מעורר רבנו על הפסח הקרב ובא ועל הזהירות הנצרכת כדי להזהר ממשוהו חמץ. ועי"ז היה מבטיח את הנאמר בספרים, "ניצלם כל השנה ממשוהו חטא, וממשהו חליים וצרות וייסורים". והיה תובע תמיד לנהוג בימי הפסח כמו שנהגו אבותנו ואבות אבותנו, ולא להכניס לבית את כל חידושי העולם והמפעל אשר הופיעו בחלוף השנים. והיה חוזר ומשנן בכאב, שלכה"פ שבעה ימים אפשר לעבור בלי כל המעדנים והתענוגים שנתחדשו במשך הזמן. על זה שפך את תמצית לבבו וכל ישותו.

פעם אחת עלה לביתו של אחד ממקורביו בימי הפסח לרגל שמחה, רבנו כמובן לא טעם מאומה בבית אחר בפסח, [וכפי שהיה משנן תמיד שבשנים קדמוניות לא אכל אפי' שואב המים הפשוט מאומה בביתו של רב העיר בימי הפסח]. אך הוגש לרבנו עוגת פסח מאפה הבית לחלק לילדים. אך רבנו לכל ילד שניגש לבקש, שאל רבנו קודם את אביו של הילד המסכים הוא שבנו יאכל מעוגה זו, והמליץ לילדים מאד לזכור על זה.

אור הגאולה (עיין מאור ושמש רמזי פסח ד"ה וזה חמץ), ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית היינו אותנו היחוד שיהי' בעת הגאולה, המרומוז בשחרית.

(רביה"ק ר' מרדכי מנדבורנא זי"ע)

לראות בגילוי שכינה בכל דור

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים (הגדה של פסח, פסחים קטז ע"ג). הנה ביציאת מצרים ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, כמו שכתוב 'זה אלי ואנוהו' (שמות טו, ט), שהיו מראין אותו באצבע (רש"י שמות טו, ב. ד"ה זה. ועיין מילתא בשלח פרשה ב אות ז).

וזהו בכל דור ודור חייב אדם שיהי' בבחינה זו [לראות] שיראה את עצמו, לשון 'וכעצם השמים לטוהר' (שמות כה, ט), היינו כביכול זיו שכינתו יתברך, כאלו [הוא] יצא ממצרים כמו שהי' אז בעת יציאת מצרים.

(רביה"ק ר' מרדכי מנדבורנא זי"ע)

היסורים הם עצמם שעמדו לנו

והיא שעמדה לאבותינו ולנו. יש לפרש דאיתן יסורין והסתרו פנים שהיו לישראל בכל דור ודור כשעמדו עלינו לכלותינו, הם עמדו לאבותינו ולנו לעמוד ביהדותנו, וכמאז"ל (מובא ברש"י ר"פ נצבים כט, יג) הדיסורים מעמידים אתכם לפני.

גם עצם הדבר שאנו יודעים תמיד בכל הדורות שאין לנו עוזר וסומך רק בהצלת השי"ת למעלה מדרך הטבע, שהרי בכל דור ודור עומדים שונאי ישראל עלינו לכלותינו, ורק הקב"ה מצילנו מימם. ידיעה זו עמדה לנו להתחזק באמונה, וידיעה זו מביאה אותנו לאהבת השי"ת וליראתו בכל נפשנו ומאודנו.

(כ"ק רבינו הנחל יצחק זי"ע)

תכלית הגלות הוא הנאוה

שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו. בעל ההגדה רמז לנו בזה, שבכל דור ודור כאשר קמים עלינו שונאי

בס"ד

שר וגדול נפל בישראל

בלב קרוע ומורתח מבכים אנו מרה את פטירת האי גאון וצדיק רבא דעמיה ומדברנא דאומתיה ממשיך בקודש שושילתא דדהבא בית ווארקי - אמשינאו לתפארה

כ"ק מרן אדמו"ר מאמשינאו זצוקללה"ה

ארה"ב

מחותנו של מרן רביה"ק זי"ע

שנלב"ע למגינת כל לב ביום י"א ניסן

והובא לחלקת אבותיו בארצנו הק' ונטמן בביה"ח העתיק בעיה"ק טבריה

ומביעים אנו בזאת תנחומנו הכנים למעלת

כ"ק פע"ח קודש הילולים חתנא דביה נשיאה רביה"ק זי"ע

ממלא מקום אבותיו בקודש

כ"ק מרן אדמו"ר מאמשינאו שליט"א

המקום ירפא שברכם וינחמכם מיגונכם יחד עם כל בית ישראל השבור והרצוץ, עדי נזכה כולנו בנחמת עולם בביאת משיח צדקנו בב"א

מ. פרידמן 0544943030